

Online leren bij het Citaverde College: de ontwikkeling van het concept en een pilot afstandsleren bij de opleiding Plumveehouderij.

Wat is de aanleiding?

Het Citaverde College werkt hard aan de vernieuwing van haar onderwijsconcept. Online leren en de inzet van ict krijgen daarbij een prominente rol. Sanne van Hoof, projectleider Citaverde Bedrijfsopleidingen, is lid én trekker van de projectgroep Online Leren. Deze projectgroep heeft in het schooljaar 2015-2016 de opdracht om concepten voor Online leren te ontwikkelen, die Citaverde breed kan inzetten. Sanne: “We zijn natuurlijk eerst begonnen met de uitwerking van de visie op en het concept voor online leren, maar wilden ook graag dit schooljaar nog, op een kleinschalige manier, vormen van online of afstandsleren uitproberen.”

De directe aanleiding voor de pilot is de vermindering van de bekostiging voor de bbl. Hierdoor zijn de bedrijfsbezoeken van 4 naar 3 terug gegaan. Zo ook bij de opleiding Plumveehouderij. Deze opleiding heeft 15 studenten (van niveau 2 t/m niveau 4), die in het grote gebied tussen Maastricht en Barneveld wonen/werken.

Ton van Hoof is directeur Citaverde Bedrijfsopleidingen en één van de leden van de projectgroep Online Leren: “We merkten dat deze leerlingen, met name die van niveau 2, juist *meer* begeleiding nodig hebben. Daarom wilden we uitproberen en ervaren wat we aan extra begeleiding zonder (veel) extra kosten, zouden kunnen realiseren door middel van afstandsleren.”

In het eerste half jaar van 2016 ondersteunde Kennisnet de projectgroep bij deze opdracht: het verder ontwikkelen van het concept en de voorbereiding en uitvoering van een pilot ‘afstandsleren’. Dit in het kader van een verdere verdieping van de ervaringen, die de publicatie ‘Online leren in de mbo praktijk’ opleverde. (Kennisnet, december 2015¹)

Specifieke aandachtspunten bij dit verdiepingstraject waren:

- 1^e. Voldoende draagvlak in de organisatie en met name ook vanuit het management.
- 2^e. Helderheid over de achterliggende redenen (onderwijskundig, organisatorisch) en daarmee ook de te bereiken doelstellingen.
- 3^e. De beoogde opschaling van de inzet van online leren en daarmee ook de realisatie van structurele voordelen.
- 4^e. De financiële afwegingen, de betaalbaarheid, ook in relatie tot de opschaling en de bruikbaarheid van het rekenprogramma² daarbij.

Wat is het doel?

Ton: “Wij willen in de loop van onze opleidingen een verschuiving van aanbodgericht naar vraag gestuurd onderwijs. Daar speelt ict een grote rol bij. Met de inzet van ict kunnen we meer vraag gestuurd werken en maatwerk bieden aan onze studenten.”

Sanne: “En daarnaast wil Citaverde met de inzet van online leren de beroepspraktijk centraler stellen. Dat was dan ook het doel van de pilot met afstandsleren bij de opleiding Plumveehouderij. Leerlingen gaan zelf aan de slag met hun eigen casussen, aansluitend op hun eigen beroepspraktijk. Aantrekkelijke vormen van online leren inzetten verhoogt bovendien de attractiviteit en daarmee de effectiviteit van het onderwijs. Als leren leuk is, zullen resultaten beter zijn. “

---

¹ <https://www.kennisnet.nl/artikel/inspirerende-voorbeelden-in-brochure-over-online-leren-in-de-mbo-praktijk/>

² Het rekenprogramma is een tool om de kosten en/of besparingen van ‘traditioneel’ opleiden te vergelijken met die van online leren. De link staat in het bovenstaand artikel.

Wat houdt het in?

Sanne: "Allereerst hebben we het concept 'online leren' uitgewerkt. Hierin maken we onderscheid tussen 'binnen de school' en 'buiten de school'."

Bij 'binnen de school' gaat het om leren in groepssettings met innovatieve werkvormen met ict.

Sanne: "Hiervoor gaan we een *online leermagazine* ontwikkelen, waar docenten ondersteuning kunnen vinden in de vorm van licenties, instructies en support van een aantal didactische ict tools."

Bij 'buiten de school' gaat het om leren op afstand en/of in de praktijk, waarbij ict de student faciliteert."

De pilot met 'afstandslernen bij de opleiding Pluimveehouderij' valt in deze tweede categorie.

In de pilot loggen de studenten op een vaste avond in de week in om met elkaar en met de docent hun leervragen en voortgang te bespreken. Daarbij wordt gebruik gemaakt van *Adobe Connect*.

Ton: "Hiermee kunnen we de BPV begeleiding verbeteren zonder fysieke contactmomenten en met minimale tijdsinvestering." De uren die de docent besteedde aan bedrijfsbezoeken zijn teruggebracht van 12 uur per student (3 dagdelen) naar zes uur (2 dagdelen) per jaar.

Welke visie en rol heeft het management?

Jan Pieter Janssen is voorzitter van het College van Bestuur van Citaverde College. "We zijn al heel lang bezig met e-learning en gebruik van ict in het onderwijs. We hebben de vernieuwde kwalificatiestructuur aangegrepen voor een verdiepingsslag gericht op online leren in ons strategisch beleidsplan."

De opleidingen van Citaverde zijn de afgelopen jaren gesynchroniseerd; dezelfde opleidingen, die op verschillende locaties plaatsvinden, hebben nu één programma. De inhoud van alle opleidingen staat in Fronter. Waarmee de basis voor de verdere toepassing van ict en online leren is gelegd.

Jan Pieter: "In onze visie op opleiden staan 5 elementen centraal, waarvan 'gebruik van verschillende onderwijsvormen, waaronder online leren' (blended learning) er één is. Andere zijn bijvoorbeeld 'samenwerking tussen locaties' en 'samenwerking met het bedrijfsleven'. Iedere opleiding draagt er zorg voor dat het onderwijsprogramma aan deze 5 elementen voldoet."

Het MT heeft een 4jarenplan opgesteld voor het mbo, waarin de voortgang van inzet van ict en online leren één van de pijlers is.

Wat is de relatie met begeleide onderwijstijd?

Op dit moment telt Citaverde de tijd nog niet mee in de BOT. Hiervoor moet de onderwijsvorm een vaste plek krijgen in het opleidingsplan. Als deze stap genomen is, telt de tijd volledig mee voor de BOT.

Hoe werkt het?

Sanne: "Leren op afstand via Adobe Connect is erg gemakkelijk. We hebben het gefaseerd ingevoerd. Eerst hebben we met de hele groep een sessie op school gedaan. Studenten loggen op hun laptop in bij Adobe Connect door middel van een linkje. Iedereen werkt in de Cloud. Op sommige laptops moesten de instellingen eenmalig goed gezet worden, maar in principe had iedereen het programma in een rap tempo onder de knie. Je hoeft niets te downloaden."

Theo Poels is docent Pluimveehouderij en coach bbl. Hij voert de pilot afstandslernen bij deze groep uit. Theo: "Vervolgens heb ik, om te wennen, eerst een periode de gesprekken 1 op 1 gedaan. Dat ging goed. Op dit moment voer ik de gesprekken in groepjes van 4 studenten van niveau 2 en 3."

Studenten kunnen Theo vragen stellen over de theorie. Maar Theo brengt ook zelf onderwerpen in om te bespreken, waarvan hij bijvoorbeeld weet dat ze lastig zijn.

Na de zomervakantie 2016 breidt Citaverde de werkwijze uit. Er kan in grotere groepen gewerkt worden en het is ook denkbaar dat interessante gastsprekers aanhaken. Verder wil Citaverde gaan experimenteren met het streamen vanuit bedrijven. Eén student logt in met een draadloze headset en camera op het bedrijf, de rest van de studenten kijkt via de laptop mee. Zo maak je het mogelijk

om 'bij elkaar binnen te kunnen kijken', zonder dat alle bedrijven daadwerkelijk bezocht hoeven te worden. Vaak is het bovendien vanwege hygiëne en sanitaire maatregelen niet toegestaan om agrarische bedrijven fysiek te bezoeken. Met de inzet van ict maak je het mogelijk om toch een kijkje te nemen. Er kunnen dan concrete praktijkervaringen uitgewisseld worden. Ook hier kan een externe spreker – bijvoorbeeld een veearts – worden aangehaakt. Hij of zij kan live commentaar geven en/of vragen beantwoorden.

Het onderwijsconcept 'Online leren in balans'

Het onderwijsconcept Online leren in balans³ voor Citaverde College houdt in:

- De kern: *Studenten leren online in combinatie met werkplekken*
  - Studenten bespreken hun leervragen online met de docent tijdens hun stageperiode
- *Het lesmateriaal is online beschikbaar*
  - Naslagwerk en theorie
- *De student wordt deels op afstand begeleid*
  - De begeleidingsgesprekken vinden plaats op afstand
- *Het netwerk van de student wordt benut*
  - De student is tijdens de sessie actief bezig met eigen leervragen én die van medestudenten
- *Onderwijs is beschreven in een onderwijscatalogus*
  - Het hele onderwijsprogramma staat in Fronter

De ict-functionaliteiten voor deze pilot zijn:

- Adobe Connect

Wat zijn de resultaten?

Docent- en studenttevredenheid

Theo: "Voorheen gebruikte ik wel eens Skype. Maar op deze manier, met Adobe Connect, werkt veel prettiger. Je ziet de student weinig op school en die dagen zitten ook erg vol. Op deze wijze kunnen we de begeleiding toch intensiveren. Sanne: "Ook de studenten zijn enthousiast over de extra begeleiding die zij krijgen."

Kwaliteit

Studenten van de bbl opleiding Pluimveehouderij krijgen extra begeleiding bij de studie en de praktijk. Zij krijgen een extra gelegenheid om voortgang en vragen met de docent én met hun medestudenten te bespreken. Theo: "En met het voorbeeld van streamen vanaf het bedrijf, kun je de praktijk nog meer de klas in brengen."

Efficiëncyslag

Deze studenten hoeven niet extra te reizen voor meer docentcontact. De docent hoeft ook niet te extra te reizen naar BPV plekken.

---

³ https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/Online_leren_in_de_mbo-praktijk.pdf (p.7)

Wat is het vervolg?

Het vervolg van de pilot

Sanne: "Volgend schooljaar gaan er over naar ronde 3: een afstandsles waarin één van de studenten vanuit zijn praktijksituatie een aantal zaken demonstreert. Of een deskundige, bijvoorbeeld een veearts die uitlegt of demonstreert. De docent op school begeleidt de les, de studenten kunnen de les thuis of op hun werkplek volgen."

Ton: "We zien heel veel mogelijkheden, voor zowel ons contractonderwijs als voor het reguliere onderwijs en we gaan deze het volgend schooljaar zeker verder uitproberen. Maar eerst moeten de technische randvoorwaarden worden onderzocht. Daar zijn we nu al druk mee bezig."

Bijvoorbeeld: kunnen de studenten ook op een smartphone met Adobe Connect werken, in plaats van op een laptop of iPad; dat is veel gemakkelijker op de werkplek. En in een stal is over het algemeen geen Wifi aanwezig; kan dat opgelost met Wifiversterkers?

Als deze technische randvoorwaarden geregeld zijn, wordt deze afstandsles ook structureel in het rooster opgenomen en gaat de tijd meetellen voor de BOT.

Het vervolg van het concept online leren Citaverde breed

Het concept is in de vorm van een presentatie en een rapport concreet uitgewerkt. Ook heeft de projectgroep een voorstel uitgewerkt voor de implementatie in het volgende schooljaar (2016-2017). Dit voorstel is gepresenteerd in het MT.

Jan Pieter: "Het MT heeft dit voorstel geaccordeerd en in het volgende schooljaar (2016-2017) gaan alle opleidingsteams aan de slag met ict en online leren in hun programma."

Wat zijn adviezen?

- Zorg ervoor dat je het concept, je visie duidelijk hebt. Sanne: "In ons concept werkte het onderscheid tussen binnen en buiten de school heel verhelderend. Binnen de school gericht op versterken van de didactiek: het online leermagazine met tools voor docenten om in hun lessen in te zetten. En buiten de school de vormen van afstandsleren, meer gericht op efficiency."
- Begin klein met een pilot voor online afstandsleren; laat docent en studenten wennen aan de nieuwe lesvorm. Breid het daarna langzaam uit.
- Zoek naar invullingen die écht iets toevoegen, wat zonder de inzet van ict niet zo snel mogelijk zou zijn. Bijvoorbeeld het laten aanhaken van een (internationale) gastspreker of het live streamen vanuit de praktijk.
- Organiseer workshops voor docenten om het online leren succesvol te maken.
- Zorg dat er op elke locatie minimaal één ambassadeur voor online leren aanwezig is. Hij of zij kan collega's inspireren en op weg helpen (train-de-trainer voor ambassadeurs).
- Zet online leren en ICT-werkvormen/tools regelmatig op de agenda van werkveldteams en teambijeenkomsten. Delen is belangrijk en afstemming is nodig om ook voldoende afwisseling te waarborgen.

Tot slot: wat leverde de pilot op met betrekking tot de aandachtspunten vanuit Kennisnet?

1^e. *Voldoende draagvlak in de organisatie en met name ook vanuit het management.*
Schooljaar 2014-2015 is de pilot die in samenwerking met Kennisnet uitgevoerd zou worden, niet doorgedaan. Door de korting van de basisbekostiging en ziekte moest Citaverde andere prioriteiten stellen en 'pas op de plaats maken'.

Het volgende schooljaar (2015-2016) heeft de projectgroep met nieuwe energie de draad weer opgepakt, met als resultaat een helder uitgewerkt concept, een al goed gevuld online leermagazine en een goedgekeurd plan voor verbreding naar (alle) andere opleidingsteams. Het MT faciliteerde de projectgroep om dit te realiseren.

Verder heeft het MT een 4jarenplan opgesteld voor het mbo, waarin de voortgang van inzet van ict en online leren één van de pijlers is.

- 2e. *Helderheid over de achterliggende redenen (onderwijskundig, organisatorisch) en daarmee ook de te bereiken doelstellingen.*
De projectgroep heeft deze periode een helder concept, een duidelijke visie en een plan van aanpak uitgewerkt. In deze visie zijn twee ontwikkelpaden helder aangegeven: gebruik van ict voor didactische verrijking van lessen op school en de inzet van ict voor (meer) effectiviteit (kleinere opleidingen in stand kunnen houden en voor opleidingen waarvan de studenten over een grote regio verspreid wonen) en de praktijk in de lessen halen: online afstandsleren.
- 3^e. *De beoogde opschaling van de inzet van online leren en daarmee ook de realisatie van structurele voordelen.*
Nu de randvoorwaarden zijn vervuld, krijgen het advies en het implementatieplan dat de projectgroep heeft voorgesteld in schooljaar 2016-2017 een brede invulling. Alle opleidingen gaan aan de slag. Online leren en de inzet van ict verschuift van innovatie naar gemeengoed. Ook de pilot krijgt een vervolg, eerst nog bij de opleiding Pluimveehouderij. Als deze pilot goed loopt en aan de technische randvoorwaarden is voldaan, gaat Citaverde online afstandsleren ook bij enkele andere opleidingen invoeren. Met als doel: grotere effectiviteit en/of kwaliteitsverbetering, door bijvoorbeeld de praktijk in de school te halen.
- 4^e. *De financiële afwegingen, de betaalbaarheid, ook in relatie tot de opschaling en de bruikbaarheid van het rekenprogramma daarbij.*
In het geval van de opleiding Pluimveehouderij zijn drie klokuren voor (individuele) praktijkbezoeken vervangen door 3 klokuren online begeleiding voor een groep van 4 á 5 studenten. Dat dat voordeel oplevert is voorspelbaar. Het rekenmodel rekt deze besparing heel concreet en visueel (in euro's) uit. Ook kan Citaverde heel snel en makkelijk met het rekenprogramma berekenen hoeveel de besparing online leren met een hele groep in plaats van met groepjes oplevert. En bepalen of en waarvoor zij deze besparing wil inzetten om de kwaliteit van het onderwijs weer verder te verbeteren.